

Dorovský, Ivan

Závěr

In: Dorovský, Ivan. *Konstantin Jireček : život a dílo*. Vyd. 1. V Brně: Univerzita J.E. Purkyně, 1983, pp. 193-201

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121856>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Rusko-turecké války v 17.—19. století od poloviny 18. století souvisely s expanzí Ruska na Balkán a na Kavkaz a byly spjaty s rozvíjejícím se národně osvobozeneckým hnutím i se zostřením mezinárodní situace na Blízkém východě. Evropské mocnosti soupeřily o rozdělení moci nad tureckou říší, která prožívala vnitřní krizi. Zejména od 2. poloviny 18. století začal vzrůstat zájem mocností o Balkán. Zároveň s tím se však stále více cítila potřeba znalostí o Balkánském poloostrově.

Balkán však zůstával až do počátku 19. století pro Evropu téměř zcela neznámou oblastí. Teprve němečtí, francouzští, angličtí a ruští cestovatelé, učenci a diplomaté v průběhu 19. století začali odhalovat Evropě balkánskou „terru incognitu“. Cítila se potřeba znalostí o této části Evropy jak z oblasti geografie a geologie, tak také historie, etnografie, písemnictví, flóry, fauny, lidových obyčejů apod.

Do západního neslovanského světa pronikla nejprve lidová slovesnost. V některých cestopisných dílech sice nacházíme ukázky jihoslovanského folklóru již dříve, teprve však *sbírky srbských lidových písní* (1814—1815) Vuka St. Karadžiče vyvolaly na Západě skutečný zájem o jihoslovanskou a slovanskou lidovou slovesnost vůbec. O lidové písně sebrané Vukem Karadžičem byl největší zájem v Německu. Přirozeně tu sehrály svou úlohu některé kulturní osobnosti, které se s Karadžičem znaly osobně. Patřily k nim kromě J. W. Goetha také Jacob Grimm, historik Leopold Ranke a Talvj (Thérèse Albertine Louise von Jacob). J. Grimm např. napsal první stať o srbských lidových písních. Díky jemu se o jihoslovanské lidové slovesnosti vědělo také na univerzitě v Göttingen. V Tübingenu o ní zase hovořil básník Ludwig Uland. Talvj pořídila jeden z nejlepších tehdejších překladů Vukových písní a rovněž se pokusila napsat historický přehled jihoslovanské lidové slovesnosti (1825, 1826); ten byl záhy přeložen do francouzštiny, anličtiny a ruštiny, část také do polštiny a češtiny.

Zájem o lidovou slovesnost jižních Slovanů měl pro „odhalení“ Balkánu tenkrát značný význam, neboť vyvolával další zájem o dějiny, společenský život, lidové zvyky a obyčeje a podněcoval k srovnávacím pokusům shod a odlišností.

První ucelenější práce o dějinách balkánských národů a o turecké říši

vznikly v Německu. Historik J. Chr. Engel napsal kromě pětisvazkových dějin Uher (1814—1815) také *dějiny Bulharska a Moesie* (1797), *Dalmácie, Charvátska* (1798), *Bosny, Srbska* (1801) a *Dubrovniku* (1807). Jejich nedostatkem je, že autor neznal starší slovanské dějiny a neovládal slovanské jazyky. O dějinách jižních Slovanů i Rumunů jsou však v nich uloženy některé cenné poznatky.

Vedle Engelových rozprav sloužily západoslovanským i českým čtenářům další dvě díla, která pojednávala o dějinách balkánských národů. Byly to třisvazkové *Geschichte Griechenlands und der Türkei* (1826) W. Lüdemanna a zejména významná práce L. Rankeho *Die serbische Revolution* (1829), k níž mu hodně materiálu poskytl V. Karadžić. V pražských vlasteneckých kruzích vzbudila Rankeho kniha značný zájem o srbské povstání. V roce 1879 vyšla v doplněném vydání a líčila vývoj v Srbsku a Turecku až do roku 1878.

V mnoha směrech byl zřejmě Rankeho dílem inspirován historik J. W. Zinkeisen, který napsal dvousvazkové *Geschichte der griechische Revolution* (1840) a sedmisvazkové *Geschichte der Osmanischen Reichs in Europa* (1840—1863). Ani Rankeho, ani Zinkeisenovo dílo však dlouho nemělo v Evropě následovníky. Práce Fr. Bradašky *Die Slaven in der Türkei* (1869) navazovalo spíše na práce Lejeanovy a Verkovičovy než na Rankeho nebo Zinkeisena.

O uvedená historická díla se v nejednom ohledu opírali němečtí cestovatelé, např. A. Griesebach. O Albánii, Rumelii a dalmatsko-černo-horském pomezí psal J. Müller. V 50. a 60. letech 19. století cestoval po některých oblastech Balkánu J. G. von Hahn. Uvedené a některé další práce, např. Kiepertova etnografická mapa evropského Turecka, přinášely četné údaje o životě, historii, etnografii, geografii i jazyce balkánských slovanských i neslovanských národů.

Francouzský konzul F. M. Pouqueville ve svém cestopise *Voyage en Morée à Constantinople, en Albanie pendant les années 1789, 1799, 1800 et 1801* (1805) přiznával, že nemohl navázat bližší styk s místním obyvatelstvem, protože znal pouze několik slovanských slov. Na univerzitě v Paříži mluvil o jihoslovanské lidové slovesnosti poprvé v letech 1831 až 1832 prof. Claude Foriel. Francouzská vláda se pak zejména od 30.—40. let 19. století živě zajímala o výchovu odborníků na otázky balkánských národů. Většina z nich poslouchala Mickiewiczovy přednášky v Collège de France. Vědec A. Boué, jeden z mnoha těch, kteří podnítli Jirečkův zájem o Balkán, popsal své cesty po Balkáně v knize *La Turquie d'Europe* (1840. německy 1889). Také J. A. Blanqui [*Voyage en Bulgarie pendant l'année 1841* (1843)] a G. Lejean (*Carte ethnographique de la Turquie d'Europe et des états vassaux autonomes* (1861) cestovali po Balkáně nebo sestavili mapy evropského Turecka. Cyprien Robert byl Mickiewiczovým odchovancem. Byl několik let mezi balkánskými Slovaný a stal se „téměř Slovanem“. Jeho spis *Les Slaves de Turquie. Serbes, Monténégrins,*

Bosniaques, Albanois et Bulgares (1844) měl být „průvodcem pro cestovatele, příručkou pro diplomaty a sbírkou nových dokumentů pro všechny přátele historie, etnografie a literatury“. Robert zastával integrační stanovisko slovanského romantismu a všechny Slovanů pokládal za jeden národ.

Vyslanec anglické vlády W. M. L e a k e navštívil Turecko a Řecko několikrát. Ve svém rozsáhlém cestopisném díle *Researches in Greece* (1814) a v *Travels in Northern Greece* (4 svazky, 1835) se zmiňuje také o oblastech, kde se mluví „slovansky“. Britský diplomat D. U r q u h a r t, který byl proturecky a antirusky orientován, napsal *Turkey and Its Resources* (1833) a *England, France, Russia and Turkey* (1833). Téměř ve stejné době jako J. G. von Hahn cestovaly po evropském Turecku také G. M. M a c k e n z i e o v á a P. I r b y o v á. Jejich cestopis *Travels in the Slavonic Provinces of Turkeyan Europe* (1867) se dočkal vysokého uznání jako „příspěvek k poznání Slovanů v evropském Turecku“.

Jedním z prvních, ne-li vůbec první slavista, který procestoval Balkán s cílem všestranného poznání historie, literatury, jazyka, etnografie a folklóru balkánských Slovanů, byl Rus V. I. G r i g o r o v i č, který patřil k nejlepším Šafaříkovým informátorům o jižních Slovanech. Grigorovič se zajímal o staroslověnské památky, geografii, topografii i o lidovou slovesnost. Výsledky své cesty uložil do spisu *Očerk putěšestvija po jevropeskoj Turcii* (1848, 2. vydání 1877).

Grigorovičův zájem o balkánské Slovanů souvisel s rozvojem slavistiky jako moderní vědy v období tzv. národního obrození Slovanů. Slavistika se začala pěstovat jako „národní“ vědecká disciplína, která se zabývala jak historií, tak také jazykem, písemnictvím, lidovou slovesností, etnografií atd.

Na starší literaturu navazovali čeští obrozenci. Za patriarchu slavistiky je všeobecně považován Josef D o b r o v s k ý. Ve svém rozsáhlém díle se zabýval mj. otázkami nejstaršího slovanského jazyka, klasifikací slovanských jazyků, činností Cyrila a Metoděje i charakterem nejstaršího slovanského písemnictví. Práce Dobrovského, stejně jako dílo J. J u n g m a n n a, P. J. Š a f a ř í k a aj. zdůrazňovaly potřebu intenzivního a soustavného historicko-srovnávacího studia jazyka, literatury, lidové slovesnosti i mezislovanských obecně kulturních vztahů. Řečeno nejobecněji, jejich dílo seznámilo český lid s jeho historickou minulostí.

První pokus o systematické shrnutí dlouholetých studií o národnostním složení obyvatelstva, dějinách, jazycích i etnografii balkánských Slovanů učinil ve svém vědeckém díle P. J. Š a f a ř í k. Existující starší práce o dějinách jednotlivých slovanských národů však nedávaly Šafaříkovi odpověď na otázku o starobylosti Slovanů. Nemohl se opřít o české historické práce k dané problematice. Opíral se však o práce některých polských historiků, např. o studie V. S u r o w i e c k é h o, zabývající se etnogenezí Slovanů, a I. R a k o w i e c k é h o, který se zabýval právem a obyčejí starých Slovanů.

Není třeba zvláště zdůrazňovat, že Šafaříkův zájem o slovanskou filologii a historii se prohloubil zejména za jeho pobytu v Novém Sadu, kde začal shromažďovat materiál k dějinám jižních Slovanů. Prostřednictvím dějin Srbska a Bulharska se pak jeho zájem rozšířil na dějiny všech Slovanů. Připomeňme, že Šafařík sbíral nejen bibliografické údaje k „politické a literární historii“ balkánských Slovanů, nýbrž také materiály o historickém zeměpise, o topografii, nářečích (jazycích), o etnografii apod. Podobný postup volil, jak jsme se pokusili ukázat ve svých výkladech, také Jireček.

Konstantin Jireček navazoval vlastně na dvě generace svých bezprostředních a nejbližších předchůdců: na Šafaříkovo dílo a na dílo svého otce a strýce Hermenegilda Jirečka. Jestliže Šafaříkovo dílo zapůsobilo na Jirečkovu vědeckou orientaci a poskytovalo mu rovněž mnoho konkrétního materiálu, pak dílo jeho otce a strýce mu spolu s dílem Šafaříkovým ukazovalo metodologické postupy bádání, učilo jej „vědecké abecedě“. Jireček ve svém díle dále rozpracovával a rozvíjel poznatky předcházející české i současné slovanské i neslovanské slavistické vědy.

Pro Jirečka byly velmi cenné zejména práce A. Ch. Vostokova o ruských a slovanských rukopisných památkách i jeho úvahy o slovanském jazyce, stejně jako Rumjancevem objevené a vydané staroslovanské texty. Jireček znal práce I. I. Srezněvského a V. I. Grigoroviče, zejména jejich edice starých památek slovanského písemnictví.

Zájem o jižní Slovany byl v Rusku v 2. polovině 19. století a na počátku 20. století vyvolán všeobecně známými příčinami. Byl to nový rozmach osvobozeneckého hnutí jihoslovanských národů, povstání v Hercegovině v roce 1875, vstup Srbska a Černé Hory do války s Tureckem v roce 1876, Dubnové povstání bulharského lidu v témž roce, účast ruských dobrovolníků v srbsko-turecké válce, rusko-rumunsko-turecká válka v letech 1877—1878, získání nezávislosti Srbska a Černé Hory, Berlínský kongres a okupace Bosny a Hercegoviny a nakonec jejich anexe v roce 1908.

Ruští slavisté zaujímalí k jednotlivým událostem různě politicky modifikovaná stanoviska, vyjadřovali v tisku i v různých spolcích své názory, které přirozeně vycházely z jejich vztahu k slovanské otázce. Zároveň s tím však soustavně báдали v oblasti dějin, literatury, jazyka, lidové slovesnosti, etnografie i mezislovanských vztahů v různých obdobích dějinného vývoje. Při psaní Dějin národa bulharského Jireček čerpal např. z díla M. Golubinského o dějinách bulharské, srbské a rumunské pravoslavné církve.

V poslední čtvrtině minulého a na počátku našeho století bylo jednou z hlavních oblastí bádání ruských slavistů studium středověkého písemnictví jižních Slovanů. Mohli bychom je rozdělit do tří základních částí. První část tvořil výzkum vzniku a vývoje slovanského písemnictví. Většina ruských i jihoslovanských učenců vycházela při jeho studiu z předpokladu jednoty původu jižních Slovanů jako kmenů jednoho národa. Tato

teze byla založena na jazykové a etnické blízkosti jižních Slovanů. V období vytváření národů a vzniku národních hnutí byla interpretována ideologie národní buržoazie různě. Jireček ve svém díle pokročil v tomto směru dále. Na rozdíl např. od ruských slavistů nebo např. od Fr. Račkého, V. Jagiče či Dj. Daničiće prosazoval diferenační stanovisko a nepovažoval Bulhary, Srby a Charváty za jeden národ.

Druhá, značně početná a názorově různorodá část prací ruských slavistů zkoumala vzájemné vztahy jihoslovanských středověkých literatur s literaturou ruskou, byzantskou a rumunskou. Pokoušela se osvětlit povahu a rozsah vlivu byzantské literatury na písemnictví jižních Slovanů, otázku jihoslovanského prostřednictví ve vzájemných vztazích Východu a Západu a vztah překladové a originální literatury. Závěry ruské slavistiky se shodují s těmi, k nimž dospěl také K. Jireček. Přitom Jireček shodně s ruskou slavistikou správně konstatoval, že se působení byzantského písemnictví a kultury neprojevovalo pouze v 9.—12. století, nýbrž také ve 14. a v první polovině 15. století, kdy byzantská kultura byla nejrozvinutější kulturou tehdejšího pravoslavného světa.

K. Jireček sice nenapsal žádnou samostatnou větší rozpravu či studii o Byzanci nebo o některé její významné osobnosti, vezmeme-li však v úvahu jeho zasvěcená hesla o Byzanci a byzantských osobnostech v naučných slovnících, vidíme, že jsou vlastně malými zhuštěnými studiemi. Proto byl také považován za významného byzantologa. Dějiny a kulturu Byzance Jireček dlouhodobě studoval. Ve všech svých pracích s tematikou Balkánu se dotýkal i problematiky Byzance, uplatňoval srovnávací hledisko, v byzantské kultuře hledal zdroje dalšího stále samostatnějšího vývoje jihoslovanského písemnictví a kultury.

Jireček zdůrazňoval význam knihoven v athoských kláštorech a jiných knihoven pro osvětlení mnoha otázek z dějin a kultury jižních i východních Slovanů. Znal z této oblasti práce zejména A. N. Veselovského, N. N. Speranského, A. I. Jacimirského a P. A. Syrku. Především Veselovskij, který udržoval těsné styky např. s V. Jagičem a s mnoha dalšími jihoslovanskými učiteli, má značné zásluhy v oblasti balkanistiky a byzantologie.

Třetí, rovněž značně produktivní část prací ruských slavistů se zabývala studiem, vydáváním a klasifikací památek středověkého písemnictví jižních a východních Slovanů. Zásluhu mají hlavně A. I. Jacimirskij, V. V. Kačanovskij a P. A. Lavrov. První z nich studoval též slovansko-moldavsko-ruské vzájemné styky. Kačanovskij se zasloužil o textologické analýzy a edice středověkých srbských památek. Přínosné byly jeho stati o srbských životech a letopisech, které považoval, stejně jako Jireček, za důležité prameny k dějinám jižních Slovanů 14. a 15. století. Kačanovskij je autorem knihy o srbských dějinách od poloviny 14. do konce 15. století (1899). Studium a vydávání jihoslovanských rukopisů bylo součástí vědecké činnosti P. A. Lavrova již od roku 1885, kdy po-

prvé navštívil knihovny athoských klášterů. Jeho práce k dějinám jižních Slovanů i studie paleografické jej zařadily k předním evropským slavistům.

Vydávání, klasifikace a hodnocení středověkých písemných památek k dějinám balkánských národů bylo součástí vědecké činnosti K. Jirečka. V této oblasti mohl navazovat jak na práce jihoslovanských historiků, tak i na výsledky ruské slavistiky.

Studie M. Drinova, z nichž Jireček čerpal údaje zejména o nejstarším období slovanského osídlení Balkánu a o byzantsko-slovanských vztazích, jsou spjaty s ruskou slavistikou. Četné jeho studie, opírající se o výsledky české a ruské slavistické vědy, vznikly v době jeho působení v Charkově. V naší práci jsme klíčová období vzájemné spolupráce mezi Drinovem a Jirečkem podrobně rozebrali.

Historiografie jižních Slovanů neoplývala pracemi, které by mohly být Jirečkovi oporou při jeho zpracování dějin balkánských národů. V období tzv. barokového slavismu vznikla kniha Maura Orbinio *Il regno degli Slavi* (1601), v níž pojednal o dějinách všech Slovanů, a díla bulharských katolických spisovatelů K. Pejkiče a F. X. Pejačeviče. Později psal o minulosti jižních Slovanů charvátský historik Andrija Kačić-Miošić ve svém díle *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (1756). Do tohoto období spadá rovněž dílo Paisije Chilendarského *Istorija slavjanobolgarskaja* (1762), které se dlouho šířilo jen v opisech. Obširný výtah z něho vyšel knižně až roku 1844. Všeslovanské dílo Jovana Rajiće, pokračovatele Djodrdje Brankoviće v srbském dějepisectví, neslo název *Istorija raznyh slavenskich narodov, najpače Bolgar, Chorvatov i Serbov* (1794).

Z děl o jižních Slovanech, která vznikla v 19. století a na něž tak či onak musel Jireček navazovat nebo je brát v úvahu, patřily historiografické, filologické a folkloristické práce rusko-ukrajinského vědce Jurije Venelina a rozsáhlé folkloristické a jazykovědné dílo Vuka St. Karadžiče. Díla obou uvedených učenců byla dobře známa již P. J. Šafaříkovi.

Pro Jirečkovu vědeckou činnost v oblasti dějin národů Balkánu byly přínosné práce celé řady jihoslovanských historiků, jazykovědců, literárních historiků, geografů, právníků, etnografů, folkloristů aj., jak vyplývá z našeho rozboru Jirečkova mnohostranného díla. Byly to studie filologa Dj. Daničiće, Ilariona Ruvarce k dějinám srbské církve, výklady Čedomira Mijatoviće mj. o hospodářských vztazích v minulosti, edice starosrbských památek, které připravili Lj. Kovačević a Lj. Stojanović, i rozsáhlé dílo St. Novakoviće k různým obdobím srbských dějin, zejména pak jeho studie o otázkách kulturních a právních dějin, památky, které vydal V. Bogišić, a celá řada dalších.

Z charvátských učenců uveďme aspoň ty, kteří se rovněž zasloužili o srbské dějiny. Patří k nim např. Ivan Kukuljević, Fr. Rački, Sima

Ljubić a Tadija Smičiklas, kteří zejména ve vydáních Rad JAZU, v Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, v Monumenta historica-juridica Slavorum meridionalium i v časopise Starine uveřejnili cenné práce ke všem oborům dějin a filologie jižních Slovanů i ke stykům s jejich sousedy. Cenné byly pro Jirečka rovněž materiály z vydání Codex diplomaticus Trojjediného království.

Každé Jirečkovo dílo bylo v době svého vzniku nové jak z hlediska do té doby nezpracovaného materiálu v takové šíři a v takové úplnosti, tak také komplexním přístupem, minuciózností, přesností formulací, bohatstvím dokladového materiálu i literárně jazykovým zpracováním. Proto byly jeho studie nezdědka bezprostředně překládány do jazyků balkánských Slovanů.

O Jirečkově díle lze obecně říci to, co slavistická věda konstatovala již např. o Šafaříkovi. Vznikalo v době, kdy v samotném Bulharsku, Srbsku, Bosně či v jiné balkánské zemi mohlo stěží dojít k takovému široce pojatému studiu otázek spjatých s historií, archeologií, epigrafikou, etnografií a dalšími obory. Jestliže např. v polovině 70. let upoutaly Jirečkovy Dějiny národa bulharského bulharskou i evropskou vzdělanou společnost a vyvolaly takový živý zájem, pak to byly zejména dva hlavní důvody. Především ten, že takový ucelený a materiálem doložený výklad bulharského historického vývoje prostě do té doby ani v evropské, ani v bulharské historiografii neexistoval. Dále pak to byla jejich aktuálnost. Objevily se v „pravý čas“, v době, kdy vrcholilo národné osvobozené hnutí jižních Slovanů, které se u nás i jinde v Evropě setkávalo se sympatiemi značně širokých vrstev společnosti.

Nejinak tomu bylo také s dalšími Jirečkovými studiemi a rozpravami. Doplnovaly o nové materiály a novým metodologickým způsobem pozitivismu syntetizovaly dosavadní vědecké poznatky. Např. jeho historicko-geografická studie o hlavních cestách z Bělehradu do Cařihradu a o balkánských průsmycích svým pojetím i množstvím materiálu překonala všechny dosavadní podobné práce. Další studie o obchodu a hornictví ve středověkém Srbsku a Bosně byla „vědeckým objevem“ nejen pro jihoslovanské historiky a další odborníky, nýbrž i pro četné další evropské učence. A nebylo divu, že hlavní části studie byly hned přeloženy do srbstiny a uveřejněny v odborném tisku. Příznačné bylo také to, že všechna další díla historiků balkánských a jiných zemí, která zpracovávala podobnou tematiku, vycházela z Jirečkova materiálu a používala podobné metody zpracování.

K. Jireček nebyl první, kdo bádá v dubrovnických archívech. Již před ním studoval materiály k jednotlivým otázkám např. V. V. Makušev a další ruští i neslovanští vědci. Jireček však byl první, kdo byl dostatečně vyzbrojen jazykově, kdo prokázal nezbytnou paleograficko-epigrafickou průpravu a kdo dubrovnické i ostatní dalmatské archívy studoval systematicky. Lišil se od svých předchůdců, kteří čerpali z dalmatských archívů,

také tím, že pojímal jejich studium komplexně. Zajímal se nejen o otázky společenského vývoje, nýbrž také o problematiku geograficko-topografickou, etnografickou, hospodářskou, kulturní i jazykovou. Nebyla náhoda, že četné jeho archeologické i epigrafické objevy z Dubrovníka, Bulharska i odjinud vzbudily pozornost některých čelných německých historiků.

Za svého působení na vídeňské univerzitě, kde přednášel mj. také o historické geografii balkánských zemí, Jireček uveřejnil v Jagićově Archiv für slawische Philologie dvě listiny ze severní Albánie. Studium albánských dějin se však zabýval již dříve, zejména když zpracovával středověkou problematiku Bosny, Hercegoviny a Srbska.

Na začátku Jirečkovy vědecké činnosti stálo vedle bibliografie novobulharského písemnictví první syntetické dílo o bulharských dějinách, na jejím konci stojí dvoudílné *Dějiny Srbů*. Znamenají syntézu dlouholetých vědomostí, vědeckých postupů i spisovatelského umění. Jireček v nich snesl množství nového materiálu, četné nové aspekty a nové výklady. Třebaže je to spis o srbských dějinách, jeho autor v něm hledá a nachází všechny podstatné styčné body s dějinným vývojem všech ostatních balkánských národů.

Syntéza uvedeného Jirečkova díla spočívá v tom, že v něm obsáhl všechny nebo téměř všechny nejpodstatnější práce jak jihoslovanských, tak i ostatních evropských učenců, které vznikly v minulosti. Odborníci dodnes obdivují bohatost literatury, na kterou k jednotlivým výkladům odkazuje.

Kromě prací četných německých, francouzských, anglických, italských, ruských, srbských, chorvátských a dalších učenců, které vznikly zejména v 19. století, opíral se ve svých výkladech též o všechny nejdůležitější knižní i časopisecké studie jihoslovanských historiků, jež vyšly hlavně v 2. polovině 19. a počátkem 20. století. Přijímá např. názory Božidara Petranoviće o úloze bosenské cíkrve ve společenském a politickém životě, materiály, které vydali bratři Nikola a Vukašin Petrovićovi k dějinám Srbska, syntetické studie Pavla Popoviće o dubrovnické renesanční literatuře, čerpá z četných prací Marka Dragoviće, v nichž byl zpracován archivní materiál z ruských archivů, čerpá z pojednání Andry Gavriloviće o sv. Sávovi, dále cituje z prací Vladana Djordjeviće, Jovana Skerliće, Jovana Radoniće, St. Stanojeviće, Milana Rešetara, D. Rucarce, J. Šafařika a celé řady dalších autorů, o nichž se zmiňuje v úvodu k Dějinám Srbů.

Jirečkovo vrcholné dílo o srbských dějinách, zvláště pak jeho kulturně historická část, je „první svého druhu v celé historiografii Balkánu s analogiemi a komporacemi ze života celé oblasti východní Evropy“, jak napsal Vl. Čorović.

Hodnota rozsáhlého Jirečkova vědeckého díla spočívá mj. také v tom, že odhalil jižním Slovanům i dalším balkánským národům některá klíčová období jejich národních dějin. V tom, že balkánským a dalším evropským badatelům ukázal mnohé metodologické postupy tehdejší historické

vědy, jak studovat nové poznatky o dějinách balkánských národů, jak kriticky hodnotit odbornou literaturu a jak klasifikovat prameny.

Z toho, co jsme řekli, vyplývá, že Konstantin Jireček byl pro evropskou historickou vědu i pro další vědní obory zakladatelem nové disciplíny — balkanistiky, neboť jeho dílo znamená novou epochu. Vědeckému bádání o dějinách, písemnictví, etnografii i o způsobu života balkánských národů dal Jireček svým dílem přesnou vědeckou metodu a pozvedl je na evropskou úroveň. Svým přístupem zpracování balkanistické problematiky vyvolal nebývalý zájem evropských slavistů, byzantologů a dalších odborníků jako do té doby (i později) žádný jiný vědec. Také proto jeho díla patřila a patří k základním pramenům o dějinách zemí a národů Balkánského poloostrova.

Konstantin Jireček obohatil svým dílem jak naši, tak také evropskou a světovou historickou, geografickou i literárně historickou vědu. Narodil se sice v jiném jazykovém prostředí, vyrostl však v uvědomělého Čecha, horlivého Slovana a předního balkanologa, který svou mnohostrannou vědeckou i organizační činností posunul balvan balkanistického bádání o značný kus dopředu. Jeho dílo proto právem tvoří nedílnou součást několika národních historiografií.

